

Správy

Správa z konferencie *Minulosť, prítomnosť a budúcnosť múzeí v prírode*, Pribylina, Múzeum liptovskej dediny, 13. – 15. augusta 2021.

Múzeum liptovskej dediny v Pribyline zavŕšilo svoju tridsiatu sezónu. Je organizačnou súčasťou Liptovského múzea, dlhodobo patrí medzi jeho najnavštevovanejšie expozície. Aj ono prechádza svojim vývojom, postupne sa rozširuje a dopĺňa o nové prvky. Najstaršiu časť tvorí súbor stavieb, približujúcich sídelnú štruktúru liptovských výsadných mestečiek. V zástavbe dominujú dva unikátne stredoveké kamenné objekty – ranogotický kostol Panny Márie z Liptovskej Mary a goticko – renesančný kaštieľ z Parížoviec. Oddychová zóna, vybudovaná za mlynom poskytnie relax, pohyb aj hravé poznávanie prírody, života zvierat a rastlín. Nielen obdivovateľov technických unikátov osloví expozícia Považskej lesnej železnice s možnosťou previezť sa historickým vlakom. Tridsiatim rokom cesty od otvorenia po dnešnú podobu skanzenu bol venovaný víkendový program od 13. 8. do 15. 8. 2021.

V piatok 13. augusta sa pod názvom *Minulosť, prítomnosť a budúcnosť múzeí v prírode* uskutočnila konferencia, určená pre odbornú verejnosť. V rytierskej sále kaštieľa z Parížoviec ju otvorili riaditeľ Liptovského múzea Michal Kovačič a riaditeľ odboru kultúry Žilinského samosprávneho kraja Martin Hromada.

V prvom príspevku sa emeritná riaditeľka Liptovského múzea Iveta Zuskinová vrátila do doby, keď sa rodili prvé koncepcie projektu nového múzea v prírode. V súvislosti s tým museli pracovníci múzea čeliť mnohým nečakaným problémom, často sa ocitli v pozícii vykonávateľov záverov, ktoré nie vždy rešpektovali pripomienky z praxe. Vyzdvihla úzku späťosť s ľuďmi zo zátopovej oblasti priehrady Liptovská Mara, ktorí im v priebehu dvadsaťročia od polozenia základného kameňa do prvého otvorenia pre verejnosť dodávali chuť do ďalšej náročnej práce. Predstavila kľúčové etapy vývoja múzejnej koncepcie, pripomenula osobnosť Jiřího Langera vo vzťahu k muzeologickému rozmeru pripravovanej expozície. Dôležitou súčasťou prípravných prác bol etnografický výskum v zasiahnutom území.

Na túto časť nadviazal krátky film amatérskeho filmára L. Patscha. Dlhé desaťročia prostredníctvom kamery dokumentuje každodenný vývoj územia Horného Liptova. Jeho filmárskemu záujmu nemohli uniknúť aktivity okolo zrodu, budovania a prevádzky Múzea liptovskej dediny s ich radosťami aj starosťami.

Peter Maráky z Pamiatkového úradu Slovenskej republiky predstavil jednotlivé etapy vývoja koncepcie Múzea liptovskej dediny z pohľadu možností pamiatkovej ochrany v danej dobe, konfrontovaných s možnosťami praxe.

Príspevok *Projektové vízie obnovy a modernizácie Múzea kysuckej dediny vo Vyčylovke* predniesol Tomáš Adamčík z Kysuckého múzea. Stručne predstavil východiská, dané súčasným stavom v súvislosti s unikátnou expozíciou historickej úvratovej lesnej železnice. Priblížil zvažované možnosti úpravy doteraz expozične málo využívaných častí areálu, ktoré by mohli po realizácii priniesť potrebné zázemie

pre pracovníkov múzea aj dôstojný moderný reprezentačný vstupný priestor pre návštevníka.

Do problematiky podzemných expozícií Banského múzea v prírode prítomných voviedol príspevok Petra Orčíka *Inovácia podzemnej expozície – úspechy, nedostatky a nové plány*. Upozornil na niektoré špecifiká podzemnej expozície v autentických priestoroch historickej banskej štôlne, zhodnotil doteraz realizované kroky jej budovania. Poukázal na ich prínosy, ale aj na niektoré nedostatky. Načrtnol vízie koncepcie rozvoja, zohľadňujúce možnosti a požiadavky dnešnej doby.

Záverečný príspevok *Starosti a radosti. 30 rokov Múzea liptovskej dediny Pribylina* stručne načrtnol prekonané problémy, ktoré prinášal život. Jiří Přibyl v retrospektíve priblížil každodennú realitu života, do ktorej patria aj nečakané výzvy – napríklad likvidácia dôsledkov živelných pohrôm, niekedy vyžadujúca neštandardné riešenia, ale vždy plné ľudské nasadenie.

Prednesené príspevky poukázali na konkrétne problémy, ktoré riešia múzeá v prírode vzhľadom na svoje špecifiká, ale zároveň odkryli aj témy, ktoré sú pre ne spoločné. Vzájomná spolupráca a výmena skúseností môže cestu k riešeniu uľahčiť.

Prvý deň sviatočného víkendu doplnila vernisáž výstavy *Splietanie prúdov génia loci. 30 rokov Múzea liptovskej dediny v Pribyline*. Pracovníci Liptovského múzea ju pripravili v objekte vozárne z Malužinej. Návštevníkom predstavila areál, v ktorom sa nachádzajú z pohľadu, ktorý pri bežnej prehliadke nevnímajú. Program prvého dňa ukončilo slávnostné zasadnutie Múzejnej vedeckej rady Liptovského múzea.

Viera Kunová

Správa z medzinárodnej konferencie *Wielokulturowość i jej znaczenie w perspektywie muzealniczej*, Lublin, Plac Litewski 3, palác Lubomirskich, 26. – 27. októbra 2021, Poľská republika.

Národné múzeum v Lubline patrí medzi najväčšie múzeá vo východnom Poľsku. Jeho hlavným sídlom je kráľovský zámok v Lubline, no spravuje ďalších osem prevádzok v Lubline a okolí. Na rok 2022 je plánované otvorenie ďalšej pobočky, ktorou má byť *Muzeum Ziemi Wschodnich Dawnej Rzeczypospolitej*. Jej plánovaným sídlom je palác Lubomirskich v Lubline. Ako už napovedá samotný názov, tematikou múzea budú Východné zeme, tzv. Kresy. Týmito pojmami sa označujú územia nachádzajúce sa na východ od súčasných poľských hraníc, no ktoré v minulosti patrili pod správu Poľska. Ide o veľmi zložitý pojem, ktorý môžeme v užšom zmysle chápať ako východné územia medzivojnovovej Poľskej republiky, teda dnešnú západnú Ukrajinu (Lvov, Ternopil, Ivano-Frankivsk), západné Bielorusko (Brest, Grodno) a juhovýchodnú Litvu (Vilnius). V širšom ponímaní však Východné zeme zahrňujú aj územia, ktoré boli súčasťou Poľsko-Litovskej únie v období najväčšieho územného rozsahu. V kontexte formovania nového múzea bola v dňoch 26. – 27. októbra 2021 zorganizovaná v paláci Lubomirskich vedecká konferencia *Wielokulturowość i jej znaczenie w perspektywie muzealniczej*.

Konferencia bola rozčlenená na sedem tematických okruhov. Prvý blok bol zameraný na najdôležitejšie, resp. všeobecnejšie témy. Úvodný príspevok predniesol Leszek Wojciechowski, ktorý hovoril o katolíckej cirkvi v oblasti tzv. Červenej Rusi. Sústredil sa pritom na formovanie cirkevnej organizácie, no jeho prezentácia bola doplnená o ukážky sochárskych a obrazových pamiatok. Anna Engelking v ďalšom príspevku upriamila pozornosť na postavenie roľníkov vo východných oblastiach medzivojnovového Poľska. Tento príspevok nadväzoval na plánovanú stálu expozíciu, ktorá by sa vo vznikajúcom múzeu mala nachádzať. Grzegorz Pełczyński priblížil obraz Židov na území niekdajšieho Litovského veľkokniežatstva v písomnej tvorbe spisovateľa Michała K. Pawlikowského.

Témou druhého bloku boli národnostné a náboženské menšiny, pričom prvá dvojica príspevkov bola odprezentovaná online. Aliaksandr Smalianchuk predstavil osobnosť Ludwika Abramowicza, ktorý sa stal známym hlavne ako zástanca nepoľských národností na severovýchode medzivojnovového Poľska, najmä však Bielorusov. Wojciech Michalski hovoril o prezentácii rodinnej histórie prostredníctvom maliarskych vyobrazení. Pre šľachtu východného Malopoľska bolo pritom typické znázornenie bojových stretov s moslimskými bojovníkmi, čo Michalski podložil príkladom stropnej výmalby v dome Lubomelských, nachádzajúcom sa na hlavnom námestí v Lubline. Matej Tatarka z Katolíckej univerzity v Ružomberku vystúpil s príspevkom o okupácii časti Kysúc Poľskom v rokoch 1938 – 1939, pričom viaceré reálie podrobne vykreslil na príklade obce Skalité. Adrian Talarek predniesol príspevok o spoločenstve v Haliči a Volyni v čase Novembrového povstania (1830 – 1831). Napokon Veronika Illés upriamila pozornosť na sovietsku národnostnú politiku na Ukrajine, pričom neobišla otázky rusifikácie, či postavenia Poliakov, Rusínov a Maďarov.

V treťom bloku bol dôraz kladený na význam náboženstva v živote obyvateľov Východných zemí. Péter Bedók, ktorý bol pripojený formou videohovoru, sa v prvom príspevku sústredil na poľsko-litovské vzťahy v arcidiecéze Vilnius v medzivojnovom období. Grzegorz Michalak priblížil naratív časopisu *Szlakiem Reformacji* v rokoch 1936 - 1939, ktorý vydávala Evanjelicko-Reformovaná cirkev vo Vilniuse. Krzysztof Łożyński načrel do problematiky donácii a privilégií, ktoré v rokoch 1518 - 1556 venovala poľská kráľovná Bona Sforza pravoslávny duchovným v Litovskom veľkokniežatstve. Yahor Surski predstavil tradície zberačstva medu na území Litovského veľkokniežatstva, pričom spomenul tzv. Medové kánony, teda organizácie štruktúrou porovnateľné s cechmi.

Štvrtý blok bol zameraný na expozičnú interpretáciu národnostných menšín. Dominik Ablamowicz uviedol viaceré problémy na príklade múzeí v Katoviciach, Bytome a v Sandomieri a pripomenul nerealizovaný projekt tvorby novej inštitúcie Centra Kultúrnych štúdií Horného Sliezka. Marek Zambrzycki z múzea Druhej svetovej vojny v Gdaňsku ozrejmil, v akom rozsahu a v akej podobe je v expozičných tamojšieho múzea prezentovaná oblasť Kresov. Paweł Madejski a Katarzyna Madejska z regionálneho múzea v meste Zwoleń naznačili problém s prezentáciou mnohokultúrneho obrazu Zwoleña a okolia, ktorá pramení z nerovnomerného množstva a kvality dochovaných artefaktov pripomínajúcich jednotlivé národnosti. Katarzyna Mieczkowska, súčasná riaditeľka hostiacej inštitúcie, špecifikovala potenciál i hrozby, ktoré sa týkajú múzeí sídliačich v historických stavbách. Marcin Gapski predstavil plánovanú koncepciu stálej expozície o oblasti Kresov, ktorá je zamýšľaná vo forme *The Grande Tour*. Posledný príspevok z prvého dňa, ktorého autorkami boli Marta Stasiak-Cyran a Mariola Tymochowicz sa dotýkal rovnakej témy, pričom špecifikovali úmysel samostatnej prezentácie rôznych spoločenských prostredí a sídelných jednotiek z oblasti Kresov.

Piaty blok, prvý z druhého dňa konferencie, bol zameraný na rovnakú tému ako blok predošlý. Katarzyna Waszczyńska pripravila príspevok o rozdieloch v teórii a praxi muzeálnej prezentácie Východných zemí. Ewa Michońska sa sústredila na tému každodennosti v oblasti Kresov na základe artefaktov získaných pre vznikajúce múzeum. Beata Skrzydlewska pripomenula už neexistujúce múzeá v meste Lvov, obzvlášť múzeá jednotlivých náboženských komunít, ktoré zanikli po druhej svetovej vojne. Príspevok Oleny Kozakevych oboznámil o textilných artefaktoch z oblasti dnešnej západnej Ukrajiny, ktoré sú dnes súčasťou viacerých múzejných zbierok v Pomoransku. Právne zakotvenie ochrany kultúrneho dedičstva, obzvlášť pamiatok na mnohokultúrnosť, vysvetlil Kamil Wolanin, pričom svojim vystúpením uzavrel piaty blok.

Šiesty blok bol zameraný na multikultúrnosť vo Východných zemiach. Ewa Bukowska-Marczak analyzovala tvorbu spisovateľa Józefa Wittlina, aby poukázala na mytologizáciu Lvova. Adam Panasiuk priblížil celkovú situáciu a vývoj mestečiek v západnej časti okresu Brest. Krzysztof Snarski hovoril o spoločnosti starého obradu v meste Suwałki na základe archívnych dokumentov z rokov 1907 - 1939. Michał Kowalik predstavil mnohokultúrnu tvár okolia Lublina prostredníctvom ľudovej tvorby, pričom prezentáciu ozvláštnil ukázkami zdobených kraslíc. Agnieszka Ignatiuk hovorila o vývoji etnickej štruktúry mesta Włodawa a jeho okolia. Agnieszka

Kościuk-Jarosz priblížila oblasť Volyň v spomienkach a tvorbe spisovateľky Afredy Magdziak (1926 – 2020) V šiestom bloku mal pôvodne vystúpiť aj Uladzimir Auseichyk s príspevkom o vyznávačoch starého obradu v západnom Bielorusku v medzivojnovom období, no na konferencii nebol prítomný. Ako náhrada za chýbajúce vystúpenie bolo zaradené vystúpenie Tomáša Pastucha, ktorý odprezentoval svoju novú knižnú publikáciu, na príklade ktorej poukázal na potenciál mestských kníh pre poznanie národnostnej a kultúrnej mozaiky miest.

Záverečný siedmy blok bol monotematicky zameraný na židovskú menšinu. Teresa Klimowicz predstavila židovskú komunitu mesta Kock v kontexte výstavy v tamojšom mestskom múzeu. Jacek Konik vysvetlil špecifické postavenie židovských komunit v období moderných národov v 19. a 20. storočí. Témou vystúpenia Romana Romantsova bolo formovanie identity židovských detí a mládeže v Lvove v medzivojnovom období, pričom si osobitne všimal sionistické hnutie. Posledným vystupujúcim na konferencii bol Andrzej Albiniak s príspevkom o muzeálnej činnosti Tadeusza Seweryna v meste Janów Lubelski. Hoci sa zbierky tohto niekdajšieho múzea stratili, dochovali sa aspoň etnografické rukopisy Tadeusza Seweryna, na základe ktorých je možné priblížiť niekdajšiu kultúrnu mozaiku tohto mesta. S plánovaným príspevkom v tomto bloku nevystúpil Tomasz Kuba Kozłowski, ktorý mal hovoriť o židovských kníhkupcoch v Haliči.

Po každom bloku vystúpení nasledovala diskusia, ktorá však pre veľké množstvo účastníkov a ich záujem vo väčšine prípadov značne presahovala stanovený čas. Konferencia bola kvalitne pripravená ako vystupujúcimi, tak aj hosťateľským múzeom. Atmosféru prípravy múzea dotváralo aj samotné miesto konania konferencie, palác Lubomirskich, v ktorom by malo nové múzeum sídlieť. Priestormi konania konferencie a pohybu účastníkov bola tzv. Malinová sála a niekoľko príslahých miestností, všetky zatiaľ úplne prázdne, s výnimkou techniky a jednoduchého nábytku nevyhnutných pre uskutočnenie konferencie. V záverečnom príhovore riaditeľka múzea poďakovala všetkým vystupujúcim nielen za príspevky, ale aj za odborné podnety, ktoré, podľa jej slov, pomôžu pri tvorbe múzea. Z konferencie je naplánovaný zborník.

Tomáš Pastucha

